

обмеженнями, зокрема високою вартістю ліцензійного ПЗ та обладнання, що створює розрив між теоретичною підготовкою та вимогами ринку праці, де попит на фахівців із хмарними технологіями постійно зростає. Мета цієї статті — всебічно проаналізувати та систематизувати знання про застосування хмарних технологій у викладанні інформатики у закладах вищої освіти України, а також надати практичні рекомендації для їх ефективного впровадження.

Дослідження базується на аналізі вітчизняних та зарубіжних наукових публікацій, які підтверджують, що хмарні технології забезпечують значні переваги: безпрецедентну доступність, гнучкість та економічну ефективність, що дозволяє істотно знизити витрати на інфраструктуру. Вони сприяють формуванню навичок співпраці, надають доступ до актуальних технологій, допомагають персоналізувати навчання та підвищують безпеку даних. У статті виявлено ключові напрями практичного застосування хмарних рішень: від віртуальних лабораторій до використання хмарних середовищ розробки. Одночасно ідентифіковано й проаналізовано основні виклики: низький рівень цифрової компетентності викладачів, технічна відсталість, фінансові обмеження та необхідність адаптації методик викладання.

Зроблено висновок, що системне впровадження хмарних технологій є стратегічною необхідністю для української вищої освіти, яка дозволить підвищити якість підготовки фахівців, їхню конкурентоспроможність та забезпечить відповідність вимогам ринку. Перспективи подальших досліджень включають розробку стандартизованих методик, порівняльний аналіз ефективності платформ, створення комплексних програм підвищення кваліфікації та вивчення питань безпеки та правового регулювання.

Ключові слова: хмарні технології, викладання інформатики, заклади вищої освіти (ЗВО), цифрова компетентність, освітній процес, онлайн-навчання, віртуальні лабораторії, кібербезпека, гнучкість навчання.

УДК 331.45

**EDUCATIONAL COMPONENTS «BASICS OF LABOR PROTECTION» AND
«LABOR PROTECTION IN THE INDUSTRY» IN PEDAGOGICAL
INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION AS THE BASIS FOR THE
FORMATION OF A SAFETY CULTURE IN THE EDUCATIONAL
ENVIRONMENT**

**ОСВІТНІ КОМПОНЕНТИ «ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ» ТА «ОХОРОНА
ПРАЦІ В ГАЛУЗІ» В ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК
ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ В ОСВІТНЬОМУ
СЕРЕДОВИЩІ**

Максим Роганов

кандидат технічних наук, доцент
кафедри математики та фізики,
E-mail: Maxmar1@ukr.net
ORCID 0000-0002-2153-6854

Maxim Roganov

PhD. in Technical Sciences, Associate Professor
of department of mathematics and physics
E-mail: Maxmar1@ukr.net
ORCID 0000-0002-2153-6854

Комунальний заклад «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради, Україна

Communal Institution "Kharkiv
Humanitarian and Pedagogical Academy"
of the Kharkiv Regional Council, Ukraine

ABSTRACT

Occupational safety is an integral part of professional training in all areas, in particular in pedagogical. For applicants for education who study in pedagogical institutions of higher education (HEI), mastering competencies in the field of labor protection is of key importance, because future teachers and educators are responsible not only for their health and safety, but also for the health and well-being of students and children with whom they will work. In this article, we will focus on why occupational safety should play an important role in the curricula of pedagogical institutions of higher education. In modern society, where safety in the working city is becoming increasingly important, the development of the disciplines "Fundamentals of Labor Protection" and "Labor Protection in the Industry" in pedagogical HEIs is becoming especially important. The profession of teacher and educator involves a high level of responsibility and constant contact with students and children. Therefore, teachers should not only have professional knowledge, but also comply with labor protection standards. For example, knowledge about safe evacuation in case of emergency or the proper organization of the educational and educational process help to reduce health risks for students, preschool children and teachers themselves. The modern world puts new requirements for security in educational institutions. The COVID-19 pandemic and martial law in Ukraine emphasized the importance of strict adherence to safety precautions, behavior in emergency situations, sanitary norms and hygienic rules. The study of labor protection provides applicants for the education of pedagogical HEIs with knowledge and skills that enable them to effectively respond to changes in the environment and ensure safety both for themselves and for their students and pupils.

Key words: basics of labor protection, labor protection in the industry, pedagogical institutions of higher education, applicants for education, safety, emergencies, sanitary norms, hygienic rules.

Актуальність теми. В сучасних умовах, коли безпека праці є все більш важливою темою, вивчення дисциплін «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі» в педагогічних закладах вищої освіти стає особливо значущим. Робота вчителя і вихователя пов'язана з великою відповідальністю і взаємодією з учнями та дітьми. Отже, вони повинні не тільки володіти професійними знаннями, а й дотримуватися норм охорони праці.

Одне з ключових завдань держави полягає в забезпеченні захисту життя і здоров'я громадян під час їхньої трудової діяльності. Законодавство України щодо охорони праці спирається на конституційне право кожного громадянина на належні, безпечні та здорові умови праці, яке гарантоване статтею 43 Конституції України (2020).

Лист Міністерства освіти і науки України від 21 березня 2011 року № 1.4/18-848 «Про типові програми навчальних дисциплін нормативної дисципліни» (2011) визначає, що освітні компоненти «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі» є нормативними, які вивчаються з метою «формування

у майбутніх фахівців з вищою освітою необхідного в їх подальшій професійній діяльності рівня знань і умінь з правових та організаційних питань охорони праці, основ фізіології, гігієни праці, виробничої санітарії, безпеки процесів праці та пожежної безпеки, визначеної відповідними державними стандартами освіти, а також активної позиції щодо практичної реалізації принципу пріоритетності охорони життя та здоров'я працівників щодо результатів виробничої діяльності». Проте останнім часом все частіше ці освітні компоненти заклади вищої освіти переводять до вибіркових, і якщо їх не обирають для вивчення, це призводить до того, що здобувачі освіти не отримують базових знань з охорони праці. Тобто можна стверджувати, що вони не повністю готові до своєї професійної діяльності і на це треба звернути увагу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями охорони праці в галузі освіти України та створенням безпечного освітнього середовища займаються чимало науковців, зокрема: Маслова, 2022, Поведа, Чорна, 2022, Цюман, Бойчук, 2018, Водолазська, 2012, Сокурєнко, Бандурка, 2021, Серіков, Коженевські, 2021, Кошель, Сав'юк, 2013, Древаль, 2016, Зацарний, Праховнік, 2016. Практично всі вони поділяють думку, що набуття компетенцій в галузі охорони праці є дуже важливим для подальшої професійної діяльності здобувачів освіти.

Забезпечення безпеки освітнього процесу включає створення здорових і безпечних умов праці, запобігання травматизму, безпечну експлуатацію будівель і навчального обладнання, а також підтримку оптимального балансу між трудовою діяльністю та відпочинком. Для вирішення цих завдань педагогам треба володіти відповідними компетенціями. Знати, яким чином можна розробити і впровадити систему управління охороною праці в відповідному освітньому закладі. Саме така система дозволяє сформувати політику охорони праці, створити комфортний та соціально-орієнтований простір, мінімізувати ризики травматизму через нещасні випадки та запобігти професійним захворюванням (Маслова, 2022).

Головною метою системи управління охороною праці в галузі освіти є виконання наступних завдань:

- забезпечення захисту здоров'я і безпеки співробітників і учнів в ході освітньої та трудової діяльності;
- профілактика травматизму, професійних захворювань та нещасних випадків;
- створення умов для безпечного здійснення освітнього процесу (Цюман, Бойчук, 2018).

Багато здобувачів освіти після закінчення закладів середньої освіти дізнаються про галузь охорони праці саме в закладах вищої освіти. Це покладає особливу відповідальність на адміністрацію та викладачів закладу щодо забезпечення безпеки здобувачів освіти під час навчальної діяльності, проведення науково-дослідних робіт, а також під час навчальних і виробничих практик (Серіков, Коженевські, 2021).

Оволодіння знаннями з охорони праці допомагає майбутнім педагогам не лише захищати себе від професійних ризиків, а й створювати безпечне освітнє середовище для своїх учнів та вихованців. Це включає дотримання правил пожежної безпеки, електробезпеки, технічної безпеки, надання першої медичної

допомоги та запобігання травмам у процесі навчання та виховання (Сокурєнко, Бандурка, 2021).

Ключовим компонентом навчання в галузі охорони праці є його практичний аспект. Теоретичні знання необхідно підкріплювати реальними навичками, які здобувачі освіти зможуть використовувати у своїй майбутній професійній діяльності. Наприклад, це може охоплювати навчання наданню першої медичної допомоги або формуванню планів евакуації на випадок надзвичайних ситуацій. Практичні заняття з охорони праці також сприяють розвитку у здобувачів освіти почуття відповідальності та уважності до деталей. Ці якості мають особливу важливість для педагогів, які повинні бути здатними оперативно реагувати на будь-які ситуації, що потенційно загрожують безпеці (Поведа, Чорна, 2022). Проте вважаємо, що сьогодні зосередження уваги на таких освітніх компонентах як «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі» в педагогічних закладах вищої освіти є необхідною умовою для формування культури безпеки в освітньому середовищі.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Метою статті є обґрунтування доцільності і важливості оптимізації вивчення освітніх компонентів «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі» як є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх педагогів та умовою формування культури безпеки в освітньому середовищі сучасних ЗВО.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для здобувачів освіти, які навчаються у педагогічних вузах, оволодіння компетенціями в галузі охорони праці має ключове значення, адже майбутні вчителі та вихователі відповідають не лише за своє здоров'я та безпеку, а й за здоров'я і добробут учнів та дітей, з якими вони працюватимуть. У цій статті ми зосередимося на тому, чому охорона праці повинна відігравати важливу роль в навчальних програмах педагогічних закладів вищої освіти (ЗВО). У сучасному суспільстві, де безпека на роботі набуває дедалі більшої актуальності, освоєння дисциплін «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі» в педагогічних ЗВО стає особливо важливим. Закон України «Про вищу освіту» встановлює, що «вимоги до освітніх рівнів вищої освіти містять вимоги до рівня формування в особи соціальних і цивільних якостей з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності» (2014). Враховуючи це, ЗВО мають сформувати майбутнього фахівця як соціальну особистість, здатну вирішувати певні проблеми і завдання соціальної діяльності, на принципах пріоритетності охорони життя, здоров'я та працездатності у професійної діяльності.

Вивчення освітніх компонентів «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі» у ЗВО спрямоване на надання знань і компетенцій, необхідних для ефективної професійної діяльності. Це досягається через оптимальне управління охороною праці на підприємствах (організаціях, установах), включаючи об'єкти господарської, економічної та науково-освітньої діяльності. Вони допомагають формувати у здобувачів освіти почуття відповідальності за особисту і колективну безпеку, а також усвідомлення важливості повного виконання всіх заходів щодо забезпечення безпеки праці на робочих місцях.

Аналізуючи проблему безпеки життєдіяльності, беремо до уваги факт невідповідності між потребами людини в її безпеці, з одного боку, та

відсутністю як мотивацій щодо збереження та забезпечення безпеки життєдіяльності людей, так і в суспільстві, державі загалом, з іншого. Причина такої невідповідності полягає в тому, що безпека сприймається людиною, як правило вже визначеною, потреба в якій хоча й усвідомлюється, але враховується лише в ситуації її явного дефіциту. У зв'язку з цим правомірно казати, що актуалізація знань та засобів безпечної поведінки є способом забезпечення безпеки життєдіяльності, що активізує турботу про людину щодо її стану та психічного благополуччя.

Предмет курсу «Основи охорони праці» включає вивчення впливів навколишнього середовища, а також організаційно-технічних і санітарно-гігієнічних умов, в яких здійснюється трудова діяльність людини. Сюди також входить правове забезпечення безпеки праці, виробничої санітарії та охорони праці. Випускник вищого навчального закладу повинен володіти навичками застосування законодавства та нормативно-правових актів, використовувати актуальну галузеву науково-технічну документацію та засоби охорони праці для досягнення таких цілей:

1. Розробка організаційно-технічних заходів для забезпечення безпечного виконання робіт.
2. Підготовка робочих місць для безпечного виконання різних завдань, що включають монтаж, обслуговування, експлуатацію та ремонт обладнання.
3. Організація та контроль безпечного виконання робіт.
4. Практичне застосування індивідуальних і колективних засобів захисту працівників.
5. Дотримання норм безпечної експлуатації обладнання та використання токсичних матеріалів і речовин.
6. Забезпечення пожежної безпеки об'єктів.
7. Ефективне використання первинних засобів пожежогасіння.
8. Дотримання правил особистої гігієни та впровадження заходів щодо поліпшення виробничої санітарії та умов праці на робочих місцях.

Охорона праці, як наукова дисципліна, з'явилася на стику науки про працю і наук про людину і розвивається в рамках нової дисципліни - екології людини, яка досліджує вплив факторів навколишнього середовища на організм людини. Охорона праці використовує досягнення у фізиці, хімії, математиці, кібернетиці, електроніці, економіці та екології. Вона також спирається на наукові розробки в області ергономіки, інженерної психології та фізіології праці, технічної естетики та екології людини. Ця дисципліна застосовує загальнонаукові підходи, такі як комплексність, системність, єдність наукових досліджень і практичної організації трудової діяльності з урахуванням людського фактора і особистісного гуманізму.

Гуманістичні принципи взаємовідносин між викладачами та студентами університетів відіграють значну роль у забезпеченні гуманізації освіти. Ці принципи включають: принцип відкритості та автономності; принцип переконаності зі збереженням варіативності; принцип довіри і сумніву; принцип суб'єктних відносин.

Принцип відкритості та автономності передбачає розвиток відкритих поглядів студента до чужих позицій, одночасно зберігаючи особисті переконання. Цей підхід сприяє саморозвитку, самоаналізу і самовизначенню.

Принцип переконаності зі збереженням варіативності дозволяє учасникам освітнього процесу обмінюватися переконаннями, розглядаючи альтернативні точки зору як джерело нового розуміння у вирішенні питань.

Взаємовідносини будуються на основі довіри і сумніву. Викладачі виявляють повну довіру до студента, створюють умови для пошуку студентом власних істин, приймаючи його таким, який він є. Сумніви розглядаються як передумови до глибшого самопізнання.

Суб'єктні відносини між викладачами та студентами розвиваються через принцип суб'єктної позиції, який підтримує формування власних поглядів на свою діяльність, ставлення до себе та оточуючих.

Для забезпечення ефективного ритму праці та балансу роботи з відпочинком враховуються психологічні та фізіологічні аспекти трудової діяльності. Особливо важливо враховувати працездатність людини, яка тісно пов'язана з втомою, нервовим напруженням і одноманітністю праці. Цими питаннями займається порівняно молода наукова галузь - ергономіка, що вивчає оптимальний розподіл функцій між людиною і машиною. В охороні праці особлива увага приділяється технічній естетиці, що досліджує правила художнього проектування робочих просторів і обладнання.

Методологічною основою курсу «Охорона праці» є аналіз умов праці, технологічних процесів, обладнання, робочих місць і операцій, а також організація виробництва з метою виявлення шкідливих і небезпечних факторів. Це включає запобігання потенційних аварійних ситуацій і поліпшення умов праці. Охорона праці тісно пов'язана з технікою безпеки, виробничою санітарією, культурою виробництва, технічною естетикою, гігієною праці, економікою праці, соціологією та управлінням виробництвом. *Основні завдання в сфері охорони праці включають:*

- гуманізацію праці шляхом профілактики перевтоми та професійних захворювань, запобігання виробничих травм, підвищення змістовності праці й створення умов для всебічного розвитку особистості;
- визначення оптимальних співвідношень між різними факторами виробничого середовища;
- впровадження стандартів щодо гранично допустимих рівнів шкідливих виробничих факторів та оцінку ступеня шкідливості і безпечності праці;
- розробку планів поліпшення умов праці;
- забезпечення безпеки виконання робіт працівниками;
- впровадження технічних заходів для запобігання травматизму і професійних захворювань;
- створення методик оцінки соціальної та економічної ефективності заходів з удосконалення умов і безпеки праці.

Виконання вимог з охорони праці сприяє попередженню травм і захворювань, поліпшенню умов праці та загальної культури виробництва. Вивчення дисципліни «Основи охорони праці» у вищих навчальних закладах надає студентам знання і навички для ефективної професійної діяльності, управління охороною праці на підприємствах, формування відповідальності за особисту і колективну безпеку.

Дана дисципліна викладається після вивчення «Безпеки життєдіяльності»

та професійно орієнтованих дисциплін для осіб, які вже мають уявлення про умови майбутньої професійної діяльності, враховуючи професійну орієнтацію студентів. Ринок праці диктує нові вимоги до кваліфікації працівників, що відображається в зміні змісту освіти. Для успішного навчання студенти повинні активно взаємодіяти з викладачами та однокурсниками, брати участь у дискусіях, бути відкритими до нововведень та нестандартних форм навчання. Сучасний фахівець має бути конкурентоспроможною, ініціативною особою, здатною швидко адаптуватися до змін у виробництві та мобільною на ринку праці. Крім професійних якостей, важливими є навички творчого мислення, здатність діяти в нестандартних ситуаціях і працювати в команді, а також високий рівень культури і толерантності щодо інших. Підготовка вищого рівня у навчальних закладах повинна відповідати реформам національної освіти, спрямованим на розвиток творчої, самодостатньої особистості, яка прагне постійного підвищення професійного рівня і максимального самовтілення в обраній сфері діяльності.

Діяльність педагогів пов'язана з численними факторами, що можуть негативно впливати на його здоров'я. Серед них варто відзначити фізичні навантаження а також психологічний стрес, спричинений високою відповідальністю та необхідністю комунікувати з великою кількістю людей.

У контексті сучасного суспільства, де безпека праці набуває дедалі більшої актуальності, навчання дисципліні «Охорона праці» у вищих педагогічних закладах досягає особливої ваги. Професія педагога супроводжується високим рівнем відповідальності та взаємодії з учнями. Таким чином, педагоги повинні не лише володіти професійними знаннями, але й дотримуватися законодавства з охорони праці. Наприклад, знання основ безпечної евакуації у надзвичайних ситуаціях або правильна організація навчального процесу сприяють мінімізації ризиків для здоров'я учнів та самого педагога.

Охорона праці являє собою систему комплексних заходів, спрямованих на забезпечення безпеки та здоров'я працівників у процесі їхньої професійної діяльності. Головною метою охорони праці є зменшення ризиків, пов'язаних з роботою, а також профілактика травм і захворювань. Це набуває особливої значущості в педагогічній сфері, оскільки здоров'я та безпека учнів та дітей є пріоритетним напрямом в педагогічній діяльності.

Вивчення освітніх компонентів «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі» є невід'ємною частиною підготовки майбутніх педагогів. Опанування цими освітніми компонентами дозволяє забезпечити наступні ключові аспекти: розвиток навичок оцінки ризику та запобігання професійним небезпекам, знання основ законодавства в галузі охорони праці, а також формування культури безпеки в освітньому середовищі. Тобто знання в цієї галузі забезпечують:

1. Формування розуміння педагога про ризики. Майбутні вчителі та вихователі повинні усвідомлювати, які потенційні ризики можуть виникнути в освітньому процесі. Це стосується не тільки фізичної безпеки, а й психоемоційного стану учнів та дітей. Розуміння механізмів впливу різних факторів на здоров'я дозволяє педагогам створювати безпечне освітнє середовище;

2. Розвиток навичок попередження та усунення небезпек. У процесі навчання здобувачі освіти опановують навички виявлення небезпек, оцінки

ризиків та вжиття заходів щодо їх мінімізації. Це включає в себе як знання про правила поведінки в екстрених ситуаціях – таких як пожежі, повені або інші катастрофи, так і розуміння психології безпечної поведінки;

3. Створення відповідальної культури охорони праці. Навчання охороні праці формує у майбутніх педагогів культуру безпеки. Освоюючи принципи охорони праці, вони можуть передавати цю культуру учням та вихованцям, що буде забезпечувати створенню відповідального ставлення до своєї безпеки і безпеки оточуючих;

4. Сприяння професійній адаптації. Знання в галузі охорони праці сприяють більш швидкій і успішній адаптації здобувачів освіти до майбутньої професійної діяльності. Розуміння особливостей робочого процесу, пов'язаних з дотриманням норм охорони праці, допомагає педагогам у їх кар'єрному розвитку, підвищуючи рівень їх конкурентоспроможності на ринку праці.

Для досягнення високого рівня засвоєння освітніх компонентів «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі» можна застосовувати різні способи навчання, такі як:

- інтерактивні методи навчання. Застосування сучасних технологій і підходів, таких як симуляції, рольові ігри і метод кейсів, сприяє більш глибокому засвоєнню матеріалу і практичному застосуванню знань;

- проведення практичних занять і тренінгів. Використання знань на практиці в реальних або наближених до реальності умовах допомагає здобувачам освіти краще усвідомити важливість охорони праці і розвивати такі навички, як надання першої допомоги, дії в надзвичайних ситуаціях і використання засобів індивідуального захисту;

- співпраця з професіоналами. Запрошення фахівців у галузі охорони праці для проведення лекцій та семінарів може значно збагатити навчальний процес, надаючи здобувачам освіти унікальну можливість стикнутися з практичними аспектами безпеки праці.

Охорона праці як дисципліна в освітній програмі майбутніх педагогів відіграє ключову роль у підготовці кваліфікованих фахівців, здатних забезпечити безпечні умови для навчання і роботи в освітніх установах. Вивчення цієї дисципліни включає кілька важливих аспектів, що заслуговують на увагу.

По-перше, знання основ охорони праці дозволяє педагогам розвивати безпечне освітнє середовище. У роботі педагогів відбуваються різні види діяльності, які можуть становити потенційну небезпеку. Добре підготовлені в галузі охорони праці педагоги здатні передбачати і запобігати можливим ризикам, що значно зменшує ймовірність нещасних випадків.

По-друге, вивчення охорони праці сприяє формуванню культури безпеки серед учнів. Педагоги з компетенцією у цій сфері можуть ефективно навчати правилам безпечної поведінки як у навчальних закладах, так і за їх межами. Це особливо актуально в сучасному світі, де дотримання норм безпеки є обов'язковою умовою для успішного функціонування суспільства.

Третій аспект стосується правової відповідальності педагогів за безпеку учнів. Законодавство багатьох країн вимагає від освітніх установ дотримання суворих стандартів безпеки. Знання цих норм та їх практичне застосування є необхідними умовами для педагогів. Таким чином, вивчення охорони праці допомагає майбутнім педагогам не тільки виконувати свої професійні обов'язки,

а й захищати себе з юридичної точки зору.

Четвертий аспект пов'язаний з психологічною безпекою учнів. Охорона праці включає не тільки фізичну безпеку, але і створення комфортної психологічної атмосфери. Педагоги повинні вміти розпізнавати ознаки стресу або дискомфорту в учнів і вживати заходів для їх зниження. Це сприяє поліпшенню процесу навчання та підвищенню якості освіти.

Нарешті, охорона праці сприяє професійному розвитку педагогів. Розуміння принципів безпеки і вміння їх втілювати в життя розвиває критичне мислення і здатність вирішувати складні завдання. Це робить педагогів більш конкурентоспроможними на ринку праці і відкриває можливості для кар'єрного зростання.

Заходи забезпечення і збереження безпеки життєдіяльності перебувають у прямій залежності від рівня культури учнів. При цьому з формування культури безпеки передбачає не тільки наявність системи знань про безпеку життєдіяльності, а й забезпечення поведінки щодо її збереження і зміни, заснованої на моральних засадах. Діяльність у сфері формування культури безпеки життєдіяльності здобувачів освіти розглядають як споріднену єдність трьох категорій: когнітивної (наявність систем педагогічних і спеціальних предметних знань), технологічної (методи володіння і методичні дослідження), особистісної (мотивація і позиція дослідника, ціннісні орієнтири, риси особистості). Процес формування культури безпеки життєдіяльності здобувачів освіти педагогічних ЗВО забезпечує основні компоненти, складові формування їх екологічної культури, культури здоров'я, правоохоронної, виховання духовно-моральних цінностей, що формують психологічну налаштованість на забезпечення, навчання та мотивацію безпеки життєдіяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, освітні компоненти «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі» займають ключову позицію в освітній програмі здобувачів освіти педагогічних ЗВО. Формування у майбутніх педагогів знань і навичок у цієї галузі є найважливішим кроком для забезпечення безпечного освітнього середовища та сприяють захисту майбутніх педагогів від професійних ризиків. В умовах сучасних викликів ці освітні компоненти стають істотною частиною професійної підготовки педагога, сприяючи їх готовності до роботи незалежно від навколишніх умов. Усвідомлення значущості цих освітніх компонентів є необхідним для досягнення високого рівня безпеки в освітніх установах.

Вивчення освітніх компонентів «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі» в педагогічних ЗВО обумовлено не тільки вимогами законодавства, а й сутністю педагогічної професії. Оскільки здоров'я учнів і педагогів є основоположним елементом успішного навчання, пріоритетна увага до питань охорони праці має бути закріплена як у навчальних програмах, так і в практичній діяльності педагогів. Серйозне ставлення до охорони праці гарантує не тільки високу якість освітнього процесу, а й забезпечує здоров'я і безпеку всіх учасників освітнього середовища.

Знання юридичних аспектів у сфері охорони праці дозволяє майбутнім педагогам бути компетентними в питаннях своїх прав і обов'язків. Це особливо актуально в наш час, коли безпека, здоров'я та працездатність стають пріоритетами на всіх рівнях освітньої системи.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Лист Міністерства освіти і науки України від 21 березня 2011 року № 1.4/18-848 «Про типові програми навчальних дисциплін нормативної дисципліни». <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-848749-11#Text>

Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text>

Закон України «Про вищу освіту». (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1556-18>

Маслова О.В. (2022) Сучасні вимоги охорони праці у закладах освіти України: електронний навчальний курс / О.В. Маслова, Біла Церква, БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН УКРАЇНИ. 80 с.

Поведа Т.П., Чорна О.Г. (2018). Довідник з питань охорони праці : навч. посібн. / Т.Г. Поведа, О.Г. Чорна. – Кам'янець-Подільський : ТОВ “Друкарня “Рута”, 2021. – 116 с.

Цюман Т. П., Бойчук Н. І. (2018). Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. Цюман Т. П. Київ. 56 с.

Водолазська Т. В. (2012). Модель доброзичливого до дітей освітнього середовища [Електронний ресурс] / Т. В. Водолазська // ПостМетодика, №5 (108) <http://poippo.pl.ua/pm/pdf-1-f-w/PM108.pdf>

Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / [В. В. Сокуренько, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін.]; за заг. ред. В. В. Сокуренька ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. 308 с. ISBN 978-966-610-248-8

Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник : у 2 ч. / Я. О. Серіков, Л. Ф. Коженевські, М. В. Хворост ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова [та ін.]. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова ; Краків : ЄАС, 2021. ISBN 978-966-695-528-2 Ч. 1 : Безпека життєдіяльності. 2021. 255 с.

Охорона праці в галузі освіти: Навчально-методичний посібник / [Укладачі: В.І. Кошель, Г.П. Сав'юк, Б.С. Дзундза]/ Івано-Франківськ: Івано-Франківськ: НАІР, 2013. 152 с.

Древаль Ю. Д. (2016). Аналіз стану виробничого травматизму в закладах освіти як основа для вдосконалення культури охорони праці/ Ю. Д. Древаль, Я. О. Сичікова // Педагогічні науки : зб. наук. пр. - Вип.1. - Бердянськ: ФО-П Ткачук О.В. С.72-81. <http://pedagogy.bdpu.org/wp-content/uploads/2016/10/14-4.pdf>

Зацарний В. В. (2016). Безпека життєдіяльності [Електронний ресурс]: навч. посіб. / В. В. Зацарний, Н. А. Праховнік, О. В. Землянська, О. В. Зацарна. – Київ : НТУУ «КПІ» ІЕЕ, електронне видання: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/18263>.

REFERENCES

List Ministerstva osviti i nauki Ukraïni vid 21 bereznia 2011 roku № 1.4/18-848 «Pro tipovi programi navchal'nih disciplin normativnoï disciplini» [«About typical curricula of normative disciplines»]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-848749-11#Text> [in Ukrainian]

Konstituciya Ukraïni [Constitution of Ukraine]: vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR : stanom na 1 sich. 2020 r. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> [in Ukrainian]

Zakon Ukraïni «Pro vishchu osvitu» [«About higher education»]. (2014) URL .:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1556-18>. [in Ukrainian]

Maslova O. V. (2022) Suchasni vimogi ohoroni praci u zakladah osviti [Modern requirements for labor protection in educational institutions of Ukraine] Ukraïni: elektronnij navchal'nij kurs / O.V. Maslova, Bila Cerkva, BINPO DZVO «UMO» NAPN UKRAÏNI. 80 s. [in Ukrainian]

Poveda T.P., CHorna O.G. (2018). Dovidnik z pitan' ohoroni praci [Occupational safety and health guide] : navch. posibn. / T.G. Poveda, O.G. CHorna. – Kam'yanec'-Podil'skij : TOV "Drukarnya "Ruta", 2021. 116 s. [in Ukrainian]

Cyuman T. P., Bojchuk N. I. (2018). Kodeks bezpechnogo osvitn'ogo seredovishcha [Safe Educational Environment Code]: metod. posib. / za zag. red. Cyuman T. P. Kiïv. 56 s. [in Ukrainian]

Vodolazs'ka T. V. (2012). Model' dobrozichlivogo do ditej osvitn'ogo seredovishcha [A model of a child-friendly educational environment] [Elektronnij resurs] / T. V. Vodolazs'ka // PostMetodika, №5 (108) URL : <http://poippo.pl.ua/pm/pdf-1-f-w/PM108.pdf> [in Ukrainian]

Bezpeka zhittediyal'nosti ta ohorona praci [Life safety and occupational health] : pidruchnik / [V. V. Sokurenko, O. M. Bandurka, S. M. Bortnik ta in.]; za zag. red. V. V. Sokurenka ; Harkiv. nac. un-t vnutr. sprav. Harkiv : HNUVS, 2021. 308 s. [in Ukrainian]

Bezpeka zhittediyal'nosti ta ohorona praci [Life safety and occupational health]: pidruchnik : u 2 ch. / YA. O. Serikov, L. F. Kozhenevs'ki, M. V. Hovorost ; Harkiv. nac. un-t mis'k. gosp-va im. O. M. Beketova [ta in.]. Harkiv : HNUMG im. O. M. Beketova ; Krakiv : CAS, 2021. ISBN 978-966-695-528-2 CH. 1 : Bezpeka zhittediyal'nosti. 2021. 255 s. [in Ukrainian]

Ohorona praci v galuzi osviti [Occupational safety in education]: Navchal'no-metodichnij posibnik / [Ukladachi: V.I. Koshel', G.P. Sav'yuk, B.S. Dzundza]/ Ivano-Frankivs'k: Ivano-Frankivs'k: NAIR, 2013. 152 s. [in Ukrainian]

Dreval' YU. D. (2016). Analiz stanu virobничого travmatizmu v zakladah osviti yak osnova dlya vdoskonalennya kul'turi ohoroni praci [Analysis of the state of occupational injuries in educational institutions as a basis for improving the culture of occupational safety]/ YU. D. Dreval', YA. O. Sichikova // Pedagogichni nauki : zb. nauk. pr.- Vip.1. Berdyans'k: FO-P Tkachuk O.V. S.72-81. URL : <http://pedagogy.bdpu.org/wp-content/uploads/2016/10/14-4.pdf> [in Ukrainian]

Zacarnij V. V. (2016). Bezpeka zhittediyal'nosti [Life safety] [Elektronnij resurs]: navch. posib. / V. V. Zacarnij, N. A. Prahovnik, O. V. Zemlyans'ka, O. V. Zacarna. Kiïv : NTUU «KPI» IEE, elektronne vidannya: URL : <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/18263>. [in Ukrainian]

АНОТАЦІЯ

Охорона праці є невід'ємною складовою професійної підготовки в усіх сферах, зокрема у педагогічній. Для здобувачів освіти, які навчаються у педагогічних закладах вищої освіти (ЗВО), оволодіння компетенціями в галузі охорони праці має ключове значення, адже майбутні вчителі та вихователі відповідають не лише за своє здоров'я та безпеку, а й за здоров'я і добробут учнів та дітей, з якими вони працюватимуть. У цій статті ми зосередимося на тому, чому охорона праці повинна відігравати важливу роль в навчальних програмах педагогічних закладів вищої освіти. У сучасному суспільстві, де

безпека на робочому місці набуває дедалі більшої актуальності, освоєння дисциплін «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі» в педагогічних ЗВО стає особливо важливим. Професія вчителя та вихователя передбачає високий рівень відповідальності та постійний контакт із учнями та дітьми. Тому вчителі повинні не тільки мати професійні знання, а й дотримуватися норм охорони праці. Наприклад, знання про безпечну евакуацію у разі надзвичайних ситуацій чи правильну організацію навчального та виховного процесу допомагають зменшити ризики для здоров'я учнів, дітей дошкільного віку і самих педагогів. Сучасний світ ставить нові вимоги до безпеки в освітніх установах. Пандемія COVID-19 та воєнне положення в Україні підкреслили важливість суворого дотримання техніки безпеки, поведінки у надзвичайних ситуаціях, санітарних норм і гігієнічних правил. Вивчення охорони праці забезпечує здобувачам освіти педагогічних ЗВО знаннями та навичками, що дають їм можливість ефективно реагувати на зміни в середовищі й забезпечувати безпеку як для себе, так і для своїх учнів та вихованців.

Ключові слова: основи охорони праці, охорона праці в галузі, педагогічні заклади вищої освіти, здобувачі освіти, техніка безпеки, надзвичайні ситуації, санітарні норми, гігієнічні правила.

УДК 378.015.31:005.336.2:37.011.3-051

FORMATION OF IMAGE STRATEGIES AS A COMPONENT OF THE TEACHER'S SOCIAL-PERCEPTIVE COMPETENCE

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖЕВИХ СТРАТЕГІЙ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО- ПЕРЦЕПТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Євген Роздимаха

доктор філософії (PhD),
старший викладач
E-mail: yevhen.rozdymakha@gmail.com
ORCID 0000-0002-0158-3207
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Yevhen Rozdymakha

Doctor of Philosophy (PhD),
Senior Teacher
E-mail: yevhen.rozdymakha@gmail.com
ORCID 0000-0002-0158-3207
SHEI "Donbas State Pedagogical
University", Ukraine

Михайло Шеремет

здобувач 3 (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти, спеціальності
011 Освітні, педагогічні науки
E-mail: michael.n.sheremet@gmail.com
ORCID 0009-0006-1953-9016
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Mykhailo Sheremet

applicant of 3 (educational and scientific)
level higher education on specialty
011 Educational, pedagogical sciences
E-mail: michael.n.sheremet@gmail.com
ORCID 0009-0006-1953-9016
SHEI "Donbas State Pedagogical
University", Ukraine

Микола Ананьєв

здобувач 3 (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти, спеціальності

Mykola Ananiev

applicant of 3 (educational and scientific)
level higher education on specialty